

قانون مجازات عمومی

در معاونت

بطوری که در پیش هم دیدیم وقتی چند نفر در جرمی دخالت می کنند ممکن است یا در خود جرم ارتکابی فاعل و عامل مؤثر باشند که در این حال بی تردید شرکت صادق بوده و کلیه اصول فوق نیز در حقشان رعایت می شود.

و یا در تهیه وسایل و مقدمات کمک کرده موجبات انجام جرم را بطور غیر مستقیم وبدون اینکه در اصل جرم شرکت کنند - فراهم کرده اند در این حالت نیز معاونت در جرم مورد اتفاق علماء است خواه عملیات مزبور قبل از وقوع اصل جرم واقع شود خواه در هنگام وقوع و یا بالاخره بی آنکه دخالت مادی و مستقیم در اصل جرم و تهیه تعذبات و وسایل عملی آن داشته باشند کمک روحی و اخلاقی بمجرمین میکنند مثلاً برای وادار کردن فاعلین بانجام جرم در مقام تحریک و اقوای آنها برآمده از هرگونه تهییج احساسات و تشدید خشم و غضب یا تشویق و تحریص آنها باستفاده های مالی و معنوی و امثال آن دریغ نمیکنند بطور کلی ایندسته کارشان مصمم ساختن مجرمین اصلی بارتکاب عمل است خواه بوسیله کشیدن نقشه و یافتن راه موفقیت خواه بتحریک و تطمع اشخاص و خواه بوسیله اخلاقی و غیر مادی که منتهی بوقوع عمل مادی از طرف مجرمین اصلی گردد.

عقیده اکثریت علماء از نظر اهمیت مهم ایندسته در مسئولیت و تقصیر - بر اینست که اشخاص نامبرده جزء شرکاء اصلی جرم محسوب و مجازاتشان بهمان شدت و بلکه بنظر آنها شدیدتر از شرکاء اصلی باشد.

نالتاً اهمیت موضوع و اشکالات مهمی که در کشف حقایق دست میدهد در نظر گرفت چه اینگونه جرائم بیشتر و بلکه منحصراً از راه شهادت شهود قابل اثبات بوده و در مورد جرم اجتماعی درجه وثاقت و اعتبار شهود بی نهایت مورد تأمل است زیرا بطور کلی ناظرین امر از دو دسته بیشتر تشکیل میشوند یکی آنها که جزء جمعیت و در عملیات مشترک افراد کم و بیش دخالت دارند و با بکلی برکنار و صرفاً تماشاگراند در مورد دسته اول شهادت شهود مطلقاً قابل اعتماد نیست چه بدیهی است اشخاص مزبور برای رفع تقصیر از خود تمامی مسئولیت را بعهده دیگران و بارقبای خود میگذارند و در مورد دسته دوم هم چون اصولاً در جرائم اجتماعی ناظرین که وضعیت را مشاهده می کنند احساساتشان نیز بنوبه خود تحریک میشود و خواه ناخواه بعضی از افراد جمعیت مورد تفرات آنها و برخی دیگر جلب شفقتشانرا میکنند و بهمین جهت از بی طرفی خارج شده در ادای شهادت نیز از طرفداری بعضی برضد بعضی دیگر خودداری نتوانند و یا اگر اجتماع مذهبی یا سیاسی باشد قهراً هم مسلکان خودشان مورد اغماض واقع میشوند علاوه اشخاص تماشاچی نیز در حال هیجان و در عین شدت و تعدد وقایع و زیادتی حوادث بسیاری از آنها را توجه ندارند و یا منحصراً بعمليات يك دسته و یا يك گوشه از جمعیت نظارت دارند.

اینست که از جرائم حاصله از طرف جمعیت و بطور مطلق در شرکت و معاونت باید تمام عوامل نامبرده را در نظر گرفته و در باره فرد فرد مجرمین رعایت نمود

زیرا در بیشتر جرائمی که بوسیله چند نفر و بر اثر تحریک انجام می شود فاعلین امر از مردم بیسواد و طبقات پست و بی اطلاع بقانون و یا کسانی هستند که دارای احساسات بسیار شدید و بزودی تحریک می شوند - در عین حال معاونین چون مجازاتشان معمولاً کمتر از شرکاء و عمال اصلی است وقتی مجرکین جرم در جزء ایندسته قرار گیرند چون مسلماً هر فرد مایل است بهترین و بالا - ترین نتیجه را با کمترین رنج تحصیل کند اینست که این اشخاص سعی میکنند نیات مجرمانه خود را بوسیله دیگران عملی و از این راه خود از شدت مجازات مصون مانند در غالب جرائم مهمه خاصه آنها که عوامل اخلاقی و عام و اطلاع خاص بقانون مؤثر است مجرکین سهم بسیار مهمی در وقوع جرم داشته و هرگز مصلحت نیست يك چنین اشخاصی که علت واقعی و بلکه یگانه مسبب و در حقیقت مسؤل جرم واقع شده اند جزء معاونین فرض شده و مجازات کمتری ببینند.

اینست که غالب قوانین جزائی مجرکین را در حکم شرکاء و عمال اصلی در ارتکاب جرم قرار میدهند این است که بیشتر قوانین جزائی هم مجرکین واقعی را جزء شرکاء و عمال اصلی قرار داده و برای آنها همان مسؤلیت و مجازات را قائل شده اند

قانون مجازات عمومی ایران در این قسمت تغییر نیافته و ماده ۲۸ (۱) بطور کلی تمام کسانی را که مجرک جرم

(۱) ماده ۲۸ اشخاص ذیل معاون جرم محسوب اند (۱) کسانی که باعث و مجرک ارتکاب فعلی شوند که منشأ جرم است و بواسطه تحریک و ترغیب آنها آن فعل واقع شود.

۲ - کسانی که تنهایی بر ارتکاب جرم کرده و بواسطه تنهایی آنها آن جرم واقع میشود

۳ - کسانی که با علم و اطلاع از حیث تهیه و تدارک آلات و اسباب جرم یا تسهیل اجرای آن یا بهر نحو با مباشر جرم کمک نموده اند

یا سبب وقوع آن گشته اند جزء معاونین قلمداد کرده است همینطور تنهایی کنندگان را که بر اثر عملشان جرم واقع شود جزء معاونین گرفته است

گر چه این رویه بشرحی که فوقاً استدلال شد دارای منطقی قضائی محکم نیست و بسا می شود که تفسیر مجرکین بنهایت از کسانی که نفس جرم را ارتکب می شوند بیشتر و بلکه اقوای دیگران باید بمنزله کیفیت متدده در باره آنها محسوب شود لکن ماده ۲۹ (۲) تاحدی ترمیم این عیب را نموده و بقاضی اختیار داده است با توجه باوضاع و احوال و کیفیات وقوع (از جمله فرض بالا) مجازات معاونین را هم مانند شرکاء و بهمان اندازه تعیین کند

با اینحال ماده ۲۹ کاملاً اندیشه فوق را تأمین نمی کند و بر تمام حالات صادق نیست چه ممکن است جرم بوسیله یک نفر فاعل اصلی و چند نفر معاون انجام شده و معاونین مزبور علت غائی و مسبب اصلی در وا داشتن فاعل بر ارتکاب خود جرم شده جرم مزبور در اثر نفوذ اخلاقی و منحصر آنها واقع شده باشد

بنا بر مراتب و بمقیده اکثریت علماء و قوانین جزائی معاون کسی است که با علم بمجرمیت اصل عمل موجبات وقوع آنرا تسهیل راز این جهت بوسایل ممکنه (اعم از مثبت یا منفی «۳») تسهیل و از این جهت با مباشر و فاعل اصلی کمک کند.

(۲) ماده ۲۹ در مورد معاونین مجرم محکمه می تواند نظر با اوضاع و احوال قضیه و یا نظر بکیفیات معاونین مجرم را بهمان اندازه مجازاتی که برای شریک مجرم مقرر است محکوم نماید و یا مجازات را از يك الی دو درجه تخفیف دهد

(۳) اقدام بعمل یا خود داری از اقدام بعملی